

LBRIS

We know
books

ALEXANDRA TÂRZIU

**Văzute și nevăzute
la CASA MONTEORU**

**EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2025**

Cuprins

Printre palate	5
Schiță de context	9
Ochii bibliotecarei	11
Severitate	16
Duioase	18
Baie de idei	21
Peisaj social	26
Peisaj cu membri	28
Despre ordinea lucrurilor	32
Personaj specific	34
La ce servește educația	37
Oameni de meserie	41
Structuri diferite	43
Sabia lui Damocles	45
Crusta	52
Sfântul din palmele mele	57
Conversație	61
Pasiuni oficiale, dar năpraznice	63
Altcineva	67
Prototipuri feminine	71
Cusătura	75
Greva foamei de libertate	81
Canonizări	86
Ghinion	90
Camuflaj	92
Interbelica	96
Nichita și alți condamnați	101
Peisaj cu vorbe	114

Fragment de întâmplare	117
Peisaj bleu-marine	120
Încă în '80	125
Personaj atipic	129
Ziditorii	130
Zvonuri	133
Peisaj cu gânduri	135
Timișoara	138
Libertatea de a spune tot	140
Eliberat	144
Soț neliniștit	147
Barcagiul	150
Ocupații	153
Prezentul momentan	156

Colecția *Planeta București*
este inițiată și coordonată de
SILVIA COLFESCU

Coperta: Silvia Colfescu
Fotografie coperta 1: Ciprian Măceșaru
Redactor: Catrinel Henig; Odilia Roșianu
Tehnoredactor: Teodor-Alexandru Pricop

Copyright © Alexandra Târziu, 2025
Copyright © Editura Vremea pentru prezenta ediție, 2025

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TÂRZIU, ALEXANDRA

Văzute și nevăzute la Casa Monteoru /
Alexandra Târziu. - București : Vremea, 2025
ISBN 978-606-081-310-1

821.135.1

Editura Vremea este acreditată CNCS, categoria B,
domeniul *Istorie și Studii culturale*

Printre palate

Fostă palatul domnului Alecu Niculescu și cumpărată de la el de domnul Grigore Monteoru – acum 120 de ani –, Casa Monteoru, palatul înălțat pe Calea Victoriei, printre celelalte palate, făcea din această stradă, una de elită, dintre cele mai elegante ale vremilor burgheze. Palatul însă, ca întreaga societate cu conținutul ei cu tot, a avut un destin neașteptat, nedorit și brutal. După glorioasa revoluție comunistă, Elena Lascăr-Catargi, fiica lui Monteoru, a fost forțată, sub amenințarea pistolului sovietic, să doneze palatul noii stăpâne care guverna acum destinele țării și oamenilor, moșiile și tezaurele căzute sub pingeaua bolșevică. Moartă de foame, la parastasul fostului regim burghez, noua guvernantă a înfulecat tot ce se afla pe masa revoluției, n-a lăsat nimic neatins de amprenta ei dentară. Același apetit sau poate ordin a dus la apariția altor „Case”: Casa Armatei, fostă, în vremea ei, Palatul Cercului Militar Național; Casa Oamenilor de Știință, ce aparținuse industriașului George Assan, proprietar și al morii Assan (zis și Vaporul lui Assan, datorită fumului ce ieșea de la mecanismul de măcinat); Casa Scânteii, marfă nouă – copie a clădirilor de presă rusești. Case... Poate că ele sugerează o parte din jocul istoriei, sau al destinului, mai mult sau mai puțin. Ceea ce contează însă

este ce se întâmplă în ele, ce se face acolo, ce rol, ce misiune, ce pricepere sau potențial are locatarul... Restul e piatră, cărămidă, marmură, materiale. Și toate acestea au nevoie de fapta care să dreagă sau să învie ceea ce se ucide. Asta-i tot ce contează: fapta vie.

Devenit Casa Scriitorilor după saturarea completă a confiscărilor cu japca, fostul palat și-a început noua lui viață comunistă. I se încropise un nou destin, un alt nume, o altă meserie. Ne aflăm în anii '70.

Trei statui aduse din Grecia de fostul stăpân – marcând „La Belle Époque” – decorau curtea în jurul unui smochin; în interior, pereții din marmură multicoloră îți înălțau spiritul. Lumina pătrundea în hall printr-o cupolă măiestrită de meșteri italieni cu vitralii îngerești și boboci în floare; somptuoasa scară de marmură albă ducea la câteva saloane, sala oglinzilor cu pereți roz-vișiniu de mătase și oglinzi venețiene de jur împrejur, salonul japonez mobilat în stilul numelui ce-l purta, și alte salonașe, unele prădate până la piele de mobilierul scump, adus din alte lumi mai păstrătoare și creatoare; parterul cuprindea două saloane însuflețite de vitrine cu cărți legate elegant în piele și alte materiale rare, pereți cu lambriuri, alte două camere destinate unei biblioteci accesibile scriitorilor. Și abia după asta urma marele punct de atracție: restaurantul. Dotat și cu un salon-seră, unde tovarășa-doamnă Candrea – cofetăreasa breslei – trona cu o reminiscență de mândrie burgheză pentru pricomigdalele ei fabuloase și ciupercuțele din beza cu cremă de ciocolată. Curtea din spate, făcând și serviciul de grădină de vară a restaurantului, conținea și câteva separeuri pentru discuții mai de neauzit. Camerele

de la etaj, posibil foste dormitoare, erau acum redacția revistei *Secolul XX*, revista elitei camuflete care ținea viu spiritul intelectualilor năpăstuiți de îndoctrinare. În fundul curții existau de asemenea niște acareturi pentru servitorimea, nu de mult, în serviciul palatului, în noul regim locuința doamnei Elena Lascăr-Catargi, boieroica donatoare retrasă în apartamentul birjarului, refugiu ales de ea însăși, pe lângă îngrijirea personală, precum și serviciul de masă stipendiate în donație până la sfârșitul vieții. Lucru care îi făcea să se simtă foarte onorați pe lucrătorii de la cantină. Uneori, directorul de personal, tov Shapira, își aranja șorțul apretat și, cu argintăria lustruită oglindă, urca scara ce ducea la prințesă.

Dacă te uitai în jur, totul părea clădit și creat pentru a îmbuna suflete, a înălța spiritul și a-l face să îndure mai bine trecerea rapidă a lumii, a vieții. Poate frumusețea de asta există, să te ajute să înțelegi misterul pașilor tăi prin preajmă, să-ți dea o șansă în plus, să te facă mai responsabil și mai important. Și cu urățenia cum rămâne? Ce ar putea-o depăși în Epoca noastră de Aur? Bănuiala, suspiciunea permanentă, mediocritatea cu rang de valoare, lipsa de calitate, absența adevărului și apoi frica. Și frumos? Ce era frumos în comunism? A, da, parcurile erau frumoase. Și lenea, puteai să te duci la lucru fără să faci nimic acolo, să te bălăbăni, să bei surogate, să bârfești. Bârfa era chiar stimulată, ea contribuind la informarea indirectă a „serviciilor” responsabile cu supravegherea. Și mai era ceva atrăgător în comunism: starea de suavă nepăsare. Tu, ca locuitor al orânduirii, nu răspundeai practic de nimic, n-aveai o motivație anume, nimic de pierdut și

nici de câștigat. Partidul, Orânduirea aveau grijă de cincinale să le depășească, să spargă normele și să obțină victorie după victorie împotriva imperialismului gelos. Tu, ca membru de partid, mergeai la „băi” gratis, la doctor, la școală, la teatru și chiar la ștrand. Da, erau multe facilități care te îmbrobodeau, multe produse înlocuitoare ce simulau normalitatea. Dar tu, în adâncul sufletului tău, simțea un geamăt, o fărâmă de speranță îndrăzneată că epoca asta va trece, că nu-i decât o nedreptate care se va repara și-ți vei recăpăta demnitatea și identitatea sechestrate. Anularea în gând a practicilor comuniste te ajuta să supraviețuiești, să nu te lași paralizat de sistem. Doar gândul.

Timpurile elegante de la Casa Monteoru, prezente nu cu multă vreme în urmă, încă mai vibrau în pereții palatului, te făceau să te legeni cu ideea că frumusețea lucrurilor ar putea fi eternă. Sau, mai exact, ar merita să fie. Și-i normal că unii au poftit și ar fi vrut să ia în stăpânire partea concretă a frumuseții. Și au făcut-o, au smuls, jupuit și schilodit multe palate ostatice.

Schiță de context

Ne aflăm în jurul anilor '70, unii scriitori deja se consacraseră, alții mai provinciali sau fără altă protecție rămăseseră la rubrica „debutant”. Existau scriitori din vechea generație care scăpaseră – cu cine știe ce preț – de cătușele regimului, de institutele lui de reeducare sau de performanțele atletice de la Canalul Dunăre-Marea Neagră, de popularea Bărăganului cu trupuri umane, plămădite din praful invizibil al geniului, pentru fertilizarea solului și brusturilor din pustiurile fără izbândă... Acolo, printre dantelele albastre ale câmpurilor de cicoare, trunchiuri de om apăreau ca niște copaci decojiți, descronați, cu umbra luată. „Sunt multe aspecte de divulgat, suferința inspiră”, se trăncănea pe la colțuri. „Dar uneori prețul e prea mare. Cine scăpase, nu scăpase de tot, ori de câte ori deschideau o ușă, sau un sertar, sau numai își băgau mâna în buzunar, aveau o ezitare, o tresărire acoperită repede cu un surâs al nimănui. N-ați observat?” Asta-i ceea ce se vede la „scăpații” trădătorilor de neam...

Iar nouă, generația recentă, scoasă din cutia hodorogită a Istoriei, nouă ni s-au dat pantofi nou-nouți, am fost încălțați cu scopul de a străbate această Eră Socialistă pentru a-i preamări gloria, recolta de păpușoi și celelalte poame de aur inventariate și plănuite... „Și ce, dacă nu ne

încălta istoria, rămâneam desculți? Sau pur și simplu mergeam pe alte căi... ?” „Toate căile duc la aceeași vărsare” „Nu vărsarea contează, ci peisajul până acolo” „Ce peisaj, măi Petre? Tu nu vezi că Universul ăsta pe care-l stăpânim e gol? Iar noi trebuie să-l umplem, să-l rodim, să...” „Da? Și cu ce preț, cu ce jertfă?” „Deja te porți ca un sacrificat, chiar dacă n-ai văzut roadele alea de aur, ar trebui măcar să ți le fi imaginat.” „Eu, sărmanul de mine?” „Noi, cu toții, nu suntem noi singurii stăpâni ai universului?” „Momentan.”

În felul lor, pentru respectiva etapă a istoriei, sacrificaii erau trebuincioși. Ei puteau servi de „exemplu” pentru ezitanții neamului, șovăielnicii căzuți în eroarea ofului după libertate, sau puteau fi determinați să scrie despre agricultura avansată și despre toate ramurile industriei noastre de minerit, de oțelit și alte îndeletniciri străbune, parte simple ficțiuni, cu un condei mai credibil.

Iar pe la coada listei de sacrificaii se mai adăugau și unii care, după ce absolviseră vreo 14 ani pe la Gherla și alte institute de renume „reeducational și de bretonare a minții”, fuseseră eliberați, dar cam târziu pentru a fi reciclați. Aceștia se aflau și ei sub lupă printre cei ce frecventau Casa Scriitorilor, fostă Monteoru.

Ochii bibliotecarei

În contextul respectiv, m-am pomenit și eu bibliotecară la Casa Scriitorilor, susținută într-o ședință chiar de scriitorul Nicolae Breban, aflat acum lângă smochinul din curtea Casei, cu soția lui. Înalți, frumos alcătuiți, emanând eternitate. S-ar fi cuvenit să mă apropii și să-i prezint mulțumirile mele. Dar cum?

Cum se abordează cel căruia i se datorează bucuria de a fi primit o nouă identitate, sau chiar și numai de a fi fost luat în seamă?

Pe de altă parte, eu nici nu știam în ce lume intram, în ce societate, în ce amestec de valori și impostură, de elită politică și artistică, în ce textură socială de nedeslușit la prima vedere. Directorul imperiului de cărți era scriitorul Haralamb Zincă, un om de o bunătate capabilă să convertească și spiritele rele, să le pună la treabă în folosul „bine-lui”. Era o excepție care numai printr-o altă excepție nu a fost penalizat pentru „bunătate”.

Colega mea, Suzi Șerban, care m-a întâmpinat la venire, avea să-mi destăinuie multe din partea văzută și nevăzută a lucrurilor. Soră a poetului Vladimir Colin, Suzi provenea dintr-o familie de evrei emancipați, mama lor născută Robinson era sora Anei Pauker. Foștii coproprietari, ce deținuseră - înainte de ocupația bolșevică - hotelul Lido, poate cel mai elegant și stilat hotel din

Bucureștiul interbelic, se multumeau acum cu un trai anonim, dar confortabil. Nu confortul de altădată... , șopocăiau Udriște și Crucea, supravegheorii holului.

- Nu-l regret, se confesa Suzi, când au intrat bolșevicii în București eu eram pe valuri, făceam pluta în bazinul de la Lido cu Vladimir, fratele meu.

- Aveați și bazin la hotel?

- Cu valuri. Asta era atracția, toată nebunia unchiului Liviu, că a lui a fost ideea. Tata, mai prudent, dar valurile aduceau mușterii, nu paturile, tot timpul anului.

- Și cu bolșevicii cum a fost?

- Ne-au cam restricționat, dar... Ne-am dat pe brazdă... Se ziceau despre ei tot felul de grozăvii. Mie nu prea-mi venea a crede că specia umană s-ar preta la asemenea... gesturi. Pe urmă, când m-am trezit cu ei lângă mine, pe valuri, nu mi-au mai plăcut deloc.

- De ce?

- Duhneau a mahorcă. Și asta n-ar fi fost nimic, dar, când au plecat, au luat cu ei și vasele decorative, și... „Ne întoarcem, mi-au spus și, când venim, să fie hotelul gol, nici picior de rumân. (Nu paidiom i hotel gol, niet picior rumînsky. Pașli)”

- S-au întors?

- Cred că numai din cauza valurilor. Papa a avut dreptate: nu numai în vremuri nesigure, ci niciodată nu trebuie să te dai mare, sau deștept, sau diferit. Să te prefaci șters și să treci neobservat dacă vrei să ai parte de viața ta. Nu mă pot plânge, ofta Suzi, se pare că noi, evreii, nu avem loc nici pe pământul ăsta și nici în istorie. De-a lungul existenței noastre am fost numai pe fugă.

Papa zice că datorită acestei „fugi” neîntrerupte am ajuns să fim cei mai buni în toate.

- Nu fiindcă sunteți deștepti?

- Nu. Deșteptăciunea îți dă brânciul, dar cum ajungi la destinație, te privește. De asta nu era suficient să fii cel mai bun dentist, ci și cel mai rapid; din cauza fugii, a izgonirii, noi, evreii, am ales meserii pe care să le putem lua cu noi, că în lumea asta, dacă n-ai o meserie în buzunar, mori la rigolă. Așa spunea papa, dar noi, generația de copii, strâmbam din nas. Noi tânjeam după confort, lux, viață ușoară fără responsabilități, copii geniali fără meditații. Nu făceam nicio legătură între efort, sacrificiu și plăcerile sau darurile vieții.

- Și bolșevicii? V-au luat toate vasele de la hotel sau nu s-au mai întors?

- Ei și când pleacă, o fac de-a-ndăratelea, pleacă cu fața la tine...

- Cum a fost cu ei până la urmă?

- Pentru noi n-a fost rău, dar pentru ceilalți, da, a fost și va mai fi.

- E adevărat că ei aveau în sânge clocotul iubirii și că erau pasionali până la crimă? Și că...

- Crima, acceptă Suzi făcându-și vânt cu ziarul; o apucase panica. Cine ți-a spus toate astea?

- Tipa de la Cadre. Tovarășa... am uitat cum o cheamă.

- Las-o.

În acel moment, în bibliotecă intră un domn cu ochi albaștri. Părul blond-buclat și obrajii roz îl făceau să pară un înger...

- Nu mi-ai spus că ai o colegă nouă, zise el către Suzi privindu-mă în ansamblu, ca pe o schiță în creion încă bună de retușat... Poate scrie